

Ese in tóta
Sambat'a.
Pretulu abon.
in Sibiu pe anu
3 fl. 40 cr., pe
1/2 anu 1 fl.
70 cr.

AMICULU SCÓLEI.

Pentru tóte
provinc. austr.
pe anu 4, pe 1/2
a. 2 fl., pentru
princ. romane
pe anu 38, pe
1/2 a. 19 piast.

Protocolulu

conferintiei tiente in Sibiu in 21 martiu 1861 in casele seminariale in privintí'a reuniunei pentru literatur'a si cultur'a poporului romanu, si anu-mitu in privintí'a compunerei statuteloru aceleia, spre a se substerne spre aprobarea prénalta, conchiamata in 20. februaru s. v. prin jurnalele nationale din patria, de catra Eselenti'a Sa D. Episcopu baronulu Andreiu de Siaguna.

(Capetu.)

SECTIUNEA IV.

Despre adunanti'a generala.

§. 21.

Asociatiunea va tiena in totu anulu un'a adunare generala si de va cere impregiurarile si mai multe. Adunanti'a generala va constá d'in membrii ei fundatori si ordinari cu votu decisivu. Membrii corespondenti si onorari au voie a intrá in adunare cu votu consultativu. — Conchiamarea ei se va publicá pr'in jurnalele nationale romane si pr'in unulu oficiosu alu Transilvaniei. — Timpulu si locul adunantie generale ordinare pentru cea mai de aprópe sesiune se defigie pr'in adunanti'a precedinta; — ér' acelei estraordinarie pr'in presiedintele ei. —

§. 22.

In adunantiile generale numai acei membrii fundatori si ordinari au votu, carii se infacisíeza in persóna; de aci urméza, ca persónele morale, precumu si individualitatíle fise absente nu potu luá parte la desbaterile si conclusele ei, pr'in plenipotentiari.

§. 23.

Adunanti'a generala are drepturile si datorintiele urmatórie:

- a) Ea alege pr'in maiortatea voturilor d'in sinulu seu pre presiedintele, vicepresiedintele si pre oficialii asociatiunei —
- b) Ea alege d'in sinulu seu unu comitetu statornicu d'in 12 membrii. —

- c) Ea designéza principiile conducatória pentru inaintarea scopului asociatiunei, si administratiunea averei ei.
- d) Ea decide despre primirea membrilor ei,
- e) Esamina ratiótiniulu anualu alu casei.
- f) Ea prelimina cheltueele asociatiunei pe anulu viitoriu si imputernicesce pre comitetu pentru asiggnarea lor. —
- g) Ea decide sum'a pentru premii si stipendii, pentru diferitele specialitati de sciintia si arte.
- h) Decide si prefige asupra remunerarei si sumei de remuneratiune pentru oficialii ei. —
- i) Ea prefige timpulu si locul adunantie generale cei mai d'aprópe ordinare. — Tóte acestea pr'in maiortatea voturilor.

§. 24.

Adunanti'a generala póte propune modificatiuni in statute, in sa acésta numai pr'in voturile de 2/3 parti ai membrilor presinti, si modificatiunile propuse numai atunci voru avea valórea sa, daca acelea voru castigá inalt'a aprobare. — In sa scopulu si caracterulu asociatiunei, nu va putea deveni obiectu alu desbateriloru si alu concluseroru adunantielor sub nece una conditiune.

§. 25.

Conclusele adunantielor generale numai atunci voru avea putere legala, daca adunanti'a va fi publicata celu pucinu cu 30 de zile in ante, pr'in suspomeniile diurnale.

§. 26.

Asociatiunea va avea unu fundu de reserva neatingiveru, care se formédia d'in capitalele consantite de membrii fundatori si ordinari si d'in a 5 parte din tacele anuale (jährliche Beiträge) si d'in interesele fondului de reserva. Celelalte patru parti d'in tacele anuale si d'in interesele fondului — precumu si darurile sperande, remanu in dispusetiunea asociatiunei, amesuratu statuteloru.

§. 27.

Adunanti'a generala decide regulatu pr'in maiortatea

voturilor membrilor prezenti; — éra daca voturile sunt inpartite in numeru egal, atunci pr'in voturile acelora, la care s'a adăosu opiniunea presiedintelui.

§. 28.

Adunanti'a generala ingrigesce de agendele curinte ale asociatiunei d'in siedintia in siedintia precandu ea nu e adunata, prin unu comitetu alesu in modulu prefiptu in §. 23.

§. 29.

Comitetulu acesta se alege pr'in adunanti'a generale pre cate 3 ani. Se intielege, ca se póte realege

§. 30.

Comitetulu va tienea de regula in tóta lun'a o siedintia regulara si in casuri urgente si mai adeseori. — Siedinti'a lui se convóca de presiedintele asociatiunei si in lips'a acestuia de vice presiedintele, care totdeodata ducu presidiulu in ea. —

§. 31.

Decisiunile siedintieloru comitetului numai atunci au valóre, daca celu pucinu 6 membrii áfara de presiedinte si de secretari au luat parte la ea. — Comitetulu inca decide dupa maioritátea voturilor membriloru prezinti. —

§. 32.

Drepturile si datorintiele comitetului sunt:

a) A hotári asupra reclamatiunilor membriloru asociatiunei in contra oficialiloru ei, escate d'in calitatea loru cá membrii ai asociatiunei. —

In care casuri oficialii acusatí nu potú luá parte la siedintiele comitetului. — In contra decisiuniloru comitetului este recursulu deschisu catra adunanti'a generala. —

b) A primí operatele scientifiche tramise si a le censurá séu insusi, séu pr'in censorii, ce-i va designá adunanti'a generala.

c) A purtá de grige de articullí aflati de buní pentru tiparire.

d) Comitetulu va ingrigí, cá pentru inlesnirea incasarei veniteloru asociatiunei se se imputernicésca in deosebite tienuturi colectanti, carii se le primésca si innaintéze la cas'a asociatiunei.

e) Comitetulu va ingrigí si va dá invoicea presiedintelui pentru acoperirea speseloru curinte preliminate d'in cas'a asociatiunei.

f) A priveghiá si din partesi, cá afacerile oficialiloru se se efectueze cu acuratetia si potrivit scopului asociatiunei.

g) Si in fine a justificá lucrarile sale prin raportu in-antea adunantiei generale.

§. 33.

Asociatiunea va tienea un'a fóia periodica in fascióre nelimitate destinata pentru publicarea afaceriloru ei si pentru latirea midilóceloru inaintarei de literatur'a romana si cultur'a poporului romanu.

§. 34.

Limb'a oficiósa a asociatiunei in tóte afacerile ei atatu in siedintiele generali si ale comitetului, precumu si a cancelariei va fi — de sene se intielegie — aceea, care e si scopulu asociatiunei, adeca cea romana; necunoscatoriloru membrii de limb'a romana, le este iertatu a se sierbí si de alta limba.

Determinatiuni generale.

§. 35.

Datorintiele si drepturile membriloru fundatori si ordinari sunt, cá ei se conlucre d'in tóte puterile spre spriginirea si inaintarea scopului reuniunei. — Ei voru avea dreptu in adunantiele generale a face propusetiuni pentru inaintarea scopului asociatiunei si a descoperí abusurile observate in ramurile administratiunei spre delaturare. — Ei au dreptu de initiativa si votu hotaritoru in adunantiele generale, daca se infacisiediu in persóna; loru se vendu opurile scientifiche esíte d'in asociatiune cu unu pretiu mai josu.

§. 36.

Fiacare membru incéta de a fi membru asociatiunei:

- a) prin mórte,
- b) prin repasire voluntaria,
- c) daca vá incetá a platí tacs'a anualá,
- d) daca se va eschide prin decisiunea adunantiei generale.

§. 37.

Adunanti'a generala are dreptu de a eschide pre ori si cine d'in calitatea de membru

- a) pre aceia, cari pentru vreo fapta criminala, injositóre s'a condamnatu prin hotaríre judiciara.
- b) despre care s'au castigatu dovéda, ca lucra spre indarapnicirea (?) si pagubirea asociatiunei.

§. 38.

Asociatiunea acéta se va priví de disoluta, candu membrii ei fundatori si ordinari aru devení la unu numeru numai de 12 insi. In acestu casu averea ei va trece cá mostenire la gimnasiulu romanu gr. cat. din Blasiu, si la celu gr. resariteanu din Brasiovu in parti

egale. — Insa banii si obiectele pretioase, care sunt din partea fondatorilor consantite careiva ramure speciale a literaturii si a culturii poporului romanu, averea asociatiunii de soiulu acesta din urma va servi si in viitoriu vointiei fondatorului si va trebui sa se administreze prin pomenitele gimnasii potrivit acelu scopu.

3. Dupa acésta Eselenti'a Sa D. episcopu A. n. d. Si aguna multiamindu inteligintiei romane pentru bunavointi'a ei si sprigionirea, ce iau datu in obiectulu acesta, mai descópere odata adunantiei, ca cu conferinti'a acésta au incetatu obligamentulu luat asuprasi in petitiunea din 10. maiu 1860, si asia aceeaasi se dispuna cele de lipsa mai departe in privinti'a acésta.

4. Domn. Georgiu Baritiu se scóla si in numele adunarii multumesce Eselentiei Sale D. episcopu pentru ostenele si sacrificiele, ce au binevoitu, precumu in nenumerate alte casuri, asia si cu ocaziunea acésta a le aduce in caus'a natiunii, si-lu róga totuodata, cá sa primésca totu asuprasi si mai-departe-purtarea trebiloru in privinti'a asociatiunii cestionate, pana la depun'a ei infiinziare prin aprobarea pré-inalta a statuteloru si pana la prim'a adunantia generala a asociatiunii.

5. Eselenti'a Sa D. episcopu, primindu cu multumire increderea ce io dede adunanti'a, promitandu implinirea cu scumpatate a misiunii acesteia pana in finitu, si multumindu inca odata adunantiei cu acea ferbinte dorintia, ca dupa ostenelele ce le va pune pentru castigarea santionarei pré-nalte, sa dea Ddieu, ca catu mai curendu éراسi sa ne potemu vedea la olalta, — inschise siedinti'a la 2¹/₂ óre dupa amédiu.

(Urméza subscriptiunile.)

Despre metodele de invetiatura.

(Urmare.)

Éca sub acestu raportu regulele generale, care trebue se calauseze p'unu invetiatoriu.

1. Observa bine pe scolarii tei, dispositiunile si capacitatile lor. Consulta localitatea si trebuintiele ei. Gandescete cu liniste fara entusiasmu si fara descurgiare la ceea ce iti trebue, la midilócele tale de executiune, ajunsulu, neajunsulu lor; apoi apucate de lucru.

2. Si mai anteiu aibi in totu lucrulu o tianta otarita. Trage masimulu studiiloru ce voiesci se faci a se invetiá, idealulu orinduelii disciplinei ce voiesci a intocmi, suprem'a influintia ce vei a exercitá asupra

scolariloru si familiiloru. Si candu este bine statornicita, pune man'a la lucru, tare in consciinti'a ta, in devoiementulu teu, si in ajutorulu lui Ddieu, care ti-a datu misiunea ta.

3. Inchipuesce apururea unu planu de lucru. Otaresce in elu órele si imparte cu intieptiune materiile.

4. Forméza mai virtosu ajutatii si monitorii tei mai anteiu prin lectiunile tale, apoi prin esemplulu teu. Inmultiesce pana in nesfersitu, fii pretutindine; fii celu mai activu, celu mai devoiosu, celu mai staritoru dintre toti cati sunt in scóla.

5. Cu tóte aceste nu te otari nici odata asupra lucruriloru, si pazesce-te de acésta rutina, care este mórtea invetiaturei. Si éراسi nu te schimbá pe fiecare minuta, caci vei rataci pe scolarii tei si nu vei vedea delocu rezultatulu esperintieloru tale, te vei desgustá de sfortiele tale, si vei invetiá cu pagub'a ta, ca mai-binele este inimiculu binelui.

6. Se scii totdeuna ceea-ce pretindi a invetiá astufelu, incatu s'o poti dice fara carte. Cine scie pucinu, invetiá reu.

7. Fa cá totdeuna se te pricépa scolarii tei. Forméza-ti rostulu astufelu, cá se poti fi intielesu de scolarii, adica de totalitatea scolariloru tei; fiinduca nu este destulu, cá doi séu trei din cei ageri se te pricépa; trebue cá toti, séu incai cea mai mare parte se póta a se folosi de lectiunile tale; ei sunt toti incredintiati inimei si consciintiei tale, si nici unulu din ei nu'ti este datu, cá se faca a' ti straluci a ta iubire-de-sine séu a lui. A jertfi clas'a numai la unii din scolarii, pentru a dobandi mai multe laude séu o naintare mai rapede, este o gresiéla si unu calculu cu atata mai reu, cu catu de comunu este mai pucinu suferitu.

8. Osibesce cu tóta ingrigirea pe pruncu de baiatu, si pe baiatu de june. Daca la pruncu este destulu a trage luarea lui aminte séu se ocupi memori'a lui, acésta nu merge totu asiá si cu baiatulu: elu voiesce se scie ratiunea lucruriloru, si cere a i se exercitá judecat'a sa. Junele voiesce se mérga inca si mai departe. Imaginatiunea lui voiesce a compune, doresce a crea, si cere unu nutrementu pentru nóuele sale trebuintie. Potrivesce dar' invetiatur'a ta cu cererile vírstei, caci ceea are a se privi totdeuna de unu nutrementu a spiritulu adusu de tine.

9. Din acésta cauza pazescete de a lasá se se recésca séu golésca tesaurulu teu, vistieri'a ta. Din contra fa necontentu provisiuni nóue; citește, studia, si invetiá, ma chiaru si memoriséza multu, caci acésta este unu

exercitiu atatu de pretiosu — desi atatu de neingrigitu de cea mai mare parte din invetiatori.

10. Sentiementulu propasfiei póte singuru a te tine a la o inaltime cuviintósa. Esemplulu teu in asta privintia are de a face pe scolarii tei se aiba si ei acestu sentiementu atatu de dulce. Afle ei dela tine si prin tine, ca invetiandu se perfectionéza, se facu mai buni si crescú sub ochii ómeniloru si ai lui Ddieu, care le-a datu ratiunea si consciinti'a pentru care se facu vredici, ascultandu pre un'a si pre cealalta, de o viétia mai buna decatu acésta de aici.

11. Nu te apucá de lucruri preste putintia. A lucrá cá se cruti ostene'l'a altora de a lucrá, a cugetá cá se cruti cugetarea altora, si a rationá cu istetiune desiérta asupra metódeloru pentru a face din invetiatura unu jocu, este cea mai neróda din tóte intreprinderile. S'au facutu feluri si feluri de incercari de aceste; au prefacutu literele alfabetului in cofeturi, si citirea a fostu o tréba a lacomie. Acésta va se dica a stricá copilaria, a'i adormi facultatile si a'i lasá in putere tóta gróz'a de lucru ce o nasce firésc'a lui lene. Studiulu trebuie dincontra a fi o sfortia, caci se cere cá lucrarea se devie unu usu, si usurile nu potú se se capete in pripa. Asiá dara a face pe copilu se se dedea cu joculu, fia macaru pentru alu invetiá, ar fi se formi unu jucatoriu, unu perde-véra pentru tóta viétia. Rationamentele facute cu o istetiune desiérta nu aducu folosu, si nunumai ca este cu neputintia, cá copilulu se precépa si se invetie fara lucrare séu fara sfortia, dar activitatea lui se va desvoltá in invidi'a grigei ce va avea invetiatorulu de a o opri. Elu are curiositátea si ambitiunea, are instinctulu si amorulu de ocupatiune. Chiaru in jocurile lui elu cérca, nascocesce si combina neinctetatu. Elu creéza si perfectionéza intr'un'a. Daca sparge si derima, redrege si repara. De ce se nu faca elu asemene in studiile sale? Si ce propasfirie nu ar face elu cu tóte aceste facultati, si tóte aceste partime, aceste midilóce atatu de puternice? Acítia-i pucínu puterile, imboldesce-i curiositatea, nutresce-i emulatiunea, condu-i neesperienti'a, si va merge mai departe de ce poti sperá.

12. Insa éra si se nu-lu lasi apoi a merge mai departe, decumu ilu potú ajutá puterile sale. Nu se cuvine nici a adormi, nici a préincordá facultatile copilului; trebuie a le formá cu tóta intielectiunea aceea, ce o cere natur'a, urmandu desvoltarea midilóceloru ce da ea.

13. Antieile studii sunt cele mai importante; intielectiginti'a de aici isi iá inceputulu. Pasii ei se fia

dara de la inceputu inca regulati, primele cunoscintie, catu de simple, se fia bine precepte, curate si complete. Se nu se invetie nimicu fara se fia priceputu.

Esplica tóte si le invederéza. Inaintéza incetu, cá se inaintezi siguru; dara inaintéza neinctetatu.

Sunt invetiatori, carii voiescu a straluci, facandu a straluci unii din scolarii loru. Ei producu minuni mici, care le sleescu in pripa puterile. Cá se lucréze pentru ajungerea acestoru minuni, sacrifica interesele unui mare numeru din scolarii loru.

14. In locu de a inaintá prea rapede cu unii din scolarii, intórnate adesea inapoi cu totii. Repeta cu grige. Primele studii se intiparescu reu in memoria si se stergu curendu. Neingrigindu a te inturná desu, scolarulu va strebate multu drumu, fara se invetie cevasi si prin urmare fara se scie nimicu. Numai aceea este folositoriu, ce scie cineva, éra nu aceea ce a sciutu. A repetá va se dica intr'altu chipu a cercetá din nou si mai cu intregime ceea ce trebuie se avemu; va se dica a dá spiritulu midilocu de a compará primele idei ce i-a remasu dintr'o lectiune cu acele ce si le fórma elu atunci, candu retrece preste ceea lectiune. A repetá va se dica mai departe, a dá scolarulu midiloculu de a se compará ce este cu aceea ce a fostu, si de a zeri o propasfirie, carea póte se fia pentru densulu unu isvoru de incoragiare. Fara acésta confidintia nu póte face nimicu nescine intr'acésta lume, si fiindca trebuie a o avea, este bine a o luá dela inceputulu vietii, dela scóla.

(Vá urmá.)

Sciri scolastice.

Hatiegu. Reposandu in septemanile trecute reverendisimulu D. protopopu si fostu inspectoru scolaru in districtulu Hatiegului Michaiile Maximilianu s'a denumitu in locu-i M. on. D. Joane Ratiu redactorulu „Telegrafulu Romanu“, carele in dílele aceste a si sositu la loculu menirei sale. Suntemu in cea mai buna sperantia, ca sub conducerea acestui barbatu progresistu, scólele decanatulu Hatieganu voru face pasiurile cele mai salutarie.

— *Oradea-mare.* Maiestatea sa c. r. apostolica, cu resolutiune préinalta din 26. martiu a. c. a binevoitu a conferi Dlui canonicu gr. cat. din Oradea-mare si inspectoru dá scóle Josifu Pap Szilagyi titulu de consiliariu regescu fara taxa.

— In *Vien'a* existe o asociatiune de ajutorintia si de pensiuni pentru invetiatorii primari din cetatea Vienei; dupa unu raportu mai nou alu aceleia, fondulu ei in 1. januaru a. c. a statutu din 35,036 fl. m. c. In decursulu anului 1860 s'a cheltuitu pentru scopulu asociatiunei 3760 fl. De presentu numera 139 membrii.

Din strainatate. In *Rusi'a* rivn'a de a ridicá si inmultí scólele, cresce din ce in ce, si cu acésta si inimicití'a incontra atotu ce este neamtii. Anume asupra docintíloru nemti se agitéza cu o patima fórté mare chiaru si daca mosii acelora s'au naturalisatu in *Rusi'a*.

— In *Prusi'a* se ascépta publicarea, unei legi pentru regularea invetiamentului elementariu in totu regatulu.

Materiale de instructiune.

Istori'a romana nationala.

(Urmare.)

C a p u l u II.

(475—668.)

REVOLUTIUNEA RELIGIUNARA SUB VITALIONU.

§. 10. Zenone 475—491.

Zenone cautá cu ochi lacremanti din resaritu, vedindu cum apune sórele Romei printre nuorii cei infocati a-i apusului. — Chiaru imparechiarile, si chiamarea strainíloru in ajutoriu va duce si imperati'a resaritului la cadere!?

Stramosii nostri in amendóue Daciele suspiná sub jugulu greu a-lu barbaríloru. — In Daci'a occidentala erá gepidii, in cea orientala erá huni, bulgari si slovani, in cea noua Teodoricu cu ostrogotii. Zenone cautá uimitu in ataf'a perichiu! In 479 in sa 'i succese cá prin daruri se atítie pe Teodoricu in contra altoru domnitori a-i ostrogotíloru, si cu intriga 'i aduse de se batura barbarii intre sine. — Peste doi ani, Zenóne indémna pe Teodoricu, carele nu se mai putea saturá de daruri, — cá se cuprinda Itali'a dela Odoacru, promitiendu ca si elu insusi 'i va inlesní calea. Acést'a o facú imperatulu, pentrucá barbarii se se

ucida intre sine. Odoacru intielegendu de acést'a se confederéza cu bulgarii si gepidii; in sa Teodoricu esíndu din Daci'a nóua (490) cu totu poporulu goticu, cu muieri prunci si averi, bate pe Odoacru de trei ori lenga Acuilea, Veron'a si riulu Abdu'a si 'lu silesce de fuge la Rom'a. Teodoricu face pace cu Odoacru, cá se domnésca impreuna, apoi invitandu-lu la uspetiu, lu ucide, si Itali'a remane acú sub ostrogoti. —

Zenone vedindu ca in resaritu scapá pe unu minutu de barbari, incepú a bé, si in 491 móre, de befia, — caci Ariadn'a, muiera lui, 'lu ingrópa de viu, aflandu-lu beatu. —

§. 11. Anastasiu I. Dicoru, 491—518.

Ariadn'a se marita dupa Anastasiu, si peurma 'lu face imperatu.

In 499, se aratara bulgarii in multíme, deórece pana acú erá numai o fractiune din ea, carea se tienea de huni, si pradéza Daci'a nóua si Traci'a. Aristu beliducele romanu cu 15,000 de soldati l-a atacatu la Zurt'a, in sa perdú 4000 de eroi si care multe. Vedindu imperatulu ca incepu si rivali asupr'a lui, tramite daruri la bulgari, si 'i indémna se tréca la apusu. Bulgarii pléca si strimtorescu pe goti in Panoni'a. (503). — Mundonu stringe remasitiile gotíloru din Daci'a vechia, si plecandu asupra imperatului, bate si prapade pe ducele Subinianu cu tóta óstea, — éra imperatulu cumpera pacea pe bani.

a) Eresurile imperatului.

Anastasiu vedindu-se in pace, in cepe disputele religióse si depune (511) pe patriarculu Macedoniu si alti episcopi. — Intrigele popíloru greci incepu a influintiá in curtea imperatésca, — si legea crestina in cepe a greci familielescu imperatíloru romanu din resaritu. — Acést'a da impintenare si popóreloru supuse imperatiei, la revolutiuni candu religiunare, candu politice. —

b) Revolutiunea romanésca sub Vitalionu

Stramosii nostri turburandu-se de eresurile imperatului si de intrigele din curte, se conjurara cá se apere credinti'a, in carea se hotesara, si alesera pe Vitalionu fetiorulu unui dioasiu de beliduce. Acést'a facendu o óste romanésca, pléca in contra imperatului,

si invinge pe Ignatiu taiandu 65,000 din óstea imperatésca, éra pe acest'a cu o suma mare de bani 'lu prinde si 'lu tiene la sine (513).

c) Inluenti'a invingerii.

Vediendu hunii si bulgarii remasi acést'a invingere gloriósa, se supunu lui Vitalionu, carele peurma cuprinde cetati si tieri pana la Constantinopoiu. Imperatulu tramite soli de pace, éra Vitalionu preinde, cá delocu se tiena in Óraclea unu soboru, si aci se chiane pentru caus'a bisericeii si pe pap'a dela Rom'a, apoi se repuna pe archiereii cei alungati. Imperatulu a juratu pe conditiunile aceste, éra Vitalionu s'a rentorsu in Daci'a. (514). --

d) Imperatulu nu se tiene de cuventu.

Imperatulu chiamà pe archiereii romanesci, pe Domnionu din Sardic'a, Gaianu din Naisu, Alcice din Nicapoiu, si pe Evangelu din Pautali'a si alti greci, dar' nefacendu nemic'a, 'i tramise a casa. Vitalionu atunci incepe reshoiu de nou, pradéza pana la Termopile, si prinde atati'a robi, incatu imperatulu nu-i póte rescumperá din 1000 de pundi de auru. — Imperatulu móre lovitu de fulgeru, si tóta lumea dícea, ca-i pedépsa dela Ddieu!

§. 12. Justinu I., 518—527.

Senatulu si óstea a alesu pe Justinu de imperatu, carele cá se impace pe Vitalionu, 'lu face de magistru ostiloru; insa cetatienii fiindu maniosi pe elu pentru crudímele trecute, 'lu ucidu pe sub ascunsu in Constantinopoiu (519). — Justinu ucide pe mai multi suspiciosi dintre cei mari, si face pe nepotulu seu Justinianu II. de sociu in domnire, apoi móre in 1. aug. 527.

§. 13. Justinianu I., 527—565.

In dílele acestui imperatu cu educatiune frumósa si minte deschisa, se strinsera pela marea négra alte popóre necunoscute, antii si slavenii din partea de catra Donu si unindu-se cu hunii si bulgarii, trecura Nistru si pana la Dunare. Deaci strabatura in provinciele imperatiei romane pana catra Constantinopoiu jefuindu si ucigendu in calea loru aprópe de 200,000 de ostasi impe-

ratesci, insa si ei cadiura in multíme mare la atacurile cetatiloru (528). —

Cetatienii din Constantinopoiu, nendestulindu-se cu Justinianu II., se rescóla, dara beliducele Belizaru, taia 30,000 de cetatieni si face pace. — (532).

a) Bataia cu Bolgeru si Drungu.

Turmele barbare ale bulgariloru se inmultira, si trecendu sub regii loru Dunarea petrunsera in Traci'a, unde Acumu Hunulu beliducele romanu omóra pe regii loru, si 'i infrange greu; apoi renturnandu cu invingere 'lu ataca alta órda de bulgari si 'lu prindu. — Imperatulu pune pe Mundu de beliduce, si acest'a 'i sterpesce mai de totu ucigendu pe multi éra pe captivi insirandui in Armeni'a. (538). — Justinianu tiene soborulu alu 5-le ecumenicu, — si alu 2-le in Constantinopoiu.

b) Venirea avariloru.

In 557 a ajunsu la Constantinopoiu unu poporu nou barbaru inca necunoscutu, sub nume de avari. Strabatendu peste Dunare intrara in Sciti'a (Dobrug'i'a) si Daci'a nóua, si tramisera soli la imperatulu, cá se-i primésca in tíera. Belizaru 'i primesce cu bataia si 'i invinge, insa supunendu avarii remasitiile celelalte de barbari (huni, bolgari, anti, slaveni, gepidi) si pe stramosii nostri, Justinianu cumpera pacea pe bani.

c) Marirea lui Justinianu.

Recuprinde Afric'a si Itali'a prin bravulu Belizaru, vrendu se restaureze imperati'a romana dela apusu, si innainte de venirea avariloru repara si edifica mai multe castele si cetati la Dunare si supune pe episcopii si mitropolitii din amendue Daciele archiepiscopului din Justinian'a in Daci'a nóua. —

Imperatulu redicandu demnitatea imperatiei, móre in 13. noem. 565, lasandu pe Justinu II. de urmatoriu.

§. 14. Justinu II., 565—578.

Justinu, nepotulu lui Justinianu II-le, induplecatu de sfatulu Sofiei muierii sale rechiana pe Narze din Itali'a »se-lu puna la fusu se tórca cu femeile«, dupa dis'a imperatesei. Narze inversiunatu de asia intrige chiama pre Albianu cu longobardii, in Itali'a. — Longobardii se sfatuiru cu avarii, carii cuprindu Panoni'a,

éra ei Itali'a (568). Si asi'a, dupa sfatul lui, se perde Itali'a. —

Bulgarii cu acésta ocaziune prada in Traci'a, dar' Tiberu'i alunga peste Dunare in Daci'a inferióra — Acum se aratara turcii din Asi'a, si Justinu léga amicétiá cu ei. — Avarii esu din Panoni'a si prada Daci'a superióra, si Tiberiu pléca in contra lor; apoi fiindu atacatu pe nesciute perde ómeni multi si se rentóree (574). Justinu perdiendu-si mintea móre in 5. oct. 578. —

§. 15. Tiberiu II., 578—582.

Tiberiu primindu sceptrulu, e silitu se cum-pere pacea dela avari pentru 80,000 de gal-beni. — Nici atata indestulá pe avari, caci ei cuprindu si Sirmiulu dela gepidi, si-si in-tindu domni'a pana la Adri'a fara nici o bataia. —

Mauriciu, fetioru de diaosiu romanu, ca-peta pe Constantin'a fét'a imperatului, de muiere, si dupa mórtea lui (582) remane im-peratu.

(Vá urmá.)

Din scól'a practica. Conversatiune cu scolarii asupra gramaticéi. Prepusetiunea.

(Capetu.) — Care dintre voi cunósce merele? — Unde ati vediatu voi mere? In pomu, sub pomu, in corfa, in piatia. — Spuneti-mi, care dintre voi a si mancatu mere? — Unde ati mancatu acele mere? In gradina, in casa, in campu, in curte etc. — Ce v'am intrebatu eu acum despre mere? Ca unde amu vediatu si unde amu mancatu de acele. — Mai spuneti odata deplinu, ca unde ati vediatu voi mere? Am vediatu mere in pomu sub pomu etc. — Care substantive ati adusu aici in legatura cu mere? substantivulu pomu. — In ce raportu stau merele catra pomu? Ele se potu aflá in pomu, si ele se potu aflá sub pomu. — Prin care vorba ati exprimat in respunsulu vostru raportulu merelor catra pomu? Prin „in“ si „sub“. — Sunt deci vorbe, care esprimu raportulu a dóue lucruri; catra olalalta si aceste se numescu prepuse-tiuni, pentruca se punu totdeauna inaintea (prepunu) cuvintelor respective. — Ce vorbe sunt asiadara prepusetiunile? De care parti ale vorbirei se tienu vorbele „in“ si „sub“? Asiadara cate propu-setiuni cunóschemu pana aici? Acum bagati de sémá ce facu eu cu cartea acésta, (punanduo pe mésa), unde sta ea? Pe mésa. — Unde tienu acum cartea? Lengá

mésa. — Unde acum? Inaintea mesei. — Unde acum? Intre mese. Spuneti acum prepusetiunile, care esprimu feluritele raporturi dintre mésa si carte? Acele sunt: pe, langa, inaintea si intre. — Cate prepusetiuni cunóschemu acum. — Care mai scie spune constructiuni, in cari se vina nainte si alte prepusetiuni?

(Felulu si regimulu prepusetiuniloru se-le desfasiore in-ventiatorulu scolariloru totu dupa procedulu acesta.)

C o n j u n c t i u n e a.

Cine dintre voi scie legá? Ce si cu ce sciti voi legá? Cartile cu o sfóra; fenulu cu streangulu; de- getulu cu atia. — Ce léga secceratoriulu? Snopii. — Ce léga negutiatorulu? Pachete, ladi etc. — Ce léga botarulu? Buti, butóie, galeti etc. — Ati numitu acum mai multe nume si lucruri, care léga si se potu legá; in sa de acele, care se léga aici in scóla, si se afla si in carti, n'ati numitu inca. Ce socotiti, care sunt acele? Acele sunt numele lucruriloru séu vorbele. — Asiá e, se cercetamu, daca si cuvintele se potu legá? Legati cuvintele: canele — porculu! Canele si porculu. — Cu ce cuventu ati legatu „canele — porculu“? Cu cu-ventulu „si“. — Legati acum aceste: Valente e sirguintiosu, Ilén'a e lenesia! Valente e sirguintiosu si Ilén'a e lenesia. — Ce cuvinte sunt cané si porcu? Substantive. — Ce sunt in sa »Valente e sirguintiosu, Ilén'a e lenesia«? Constructiuni. — Asiadara in gra- matica ce putemu legá? Vorbe si propusetiuni. Cu care cuventu s'a legatu aici? Cu „si“. — Ce nume i-amu putea dara dá lui „si“? Legatóre. — Cu ter- minu gramaticalu i dicemu in sa conjunctiune, ce totu atata insemnéza. — Apoi ce este dara conjunctiunea? Este acea vorba, care léga laolalta cuvinte si propusetiuni. Legati cuvintele Petru — Joanu, apa — focu! Petru si Joanu, apa si focu. — Cu ce conjunctiune le-ati legatu? Cu „si“. — Dara candu voiu dice P. séu J., apa séu focu, ce amu facutu atunci? Amu legatu cu „séu“. Ce este dara „séu“? Conjunctiune. Cate c. cunóschemu pan'aici? — Care sunt acele? — Mai sunt in sa multe conjunctiuni, si ea se le cunósceati, cercetati a aflá din constructiunile urmatóre, ca care sunt acele: „Eu inbescu pe tata meu si pe mam'a mea. Amu sositu, pecandu elu ple- case. Petru s'a pedepsitu, pentruca a mintitu. Sciu, ca ai fostu aici. Sinceritatea este o virtute, cá si re- cunosciati'a. Pescii nu traescu in aeru, ci in apa etc. etc.

Inventiatorulu se compuna si dieteze dupa putintia atate esemple, cá se vina inainte tóte conjunctiunile, si se nu

pasiésca mai departe mai nainte de a fi deprinsu pe scolari bine in cunoscintia conjunctiloru.

Interjectiunea.

Cum dîcu copii de multe ori, candu se lovescu, séu se taie? Vai! — Cum dice omulu, candu se mira de ceva? A! o! — Ce ne silimu a esprime noi prin asemenea cuvinte? Simtiemintele nóstre. — Ve insemnati: Vorbele, séu-cum le dîcu unii — sunetele acele, care esprimu in modu generalu si nedeterminatu unu semtiementu alu nostru óre-care, se numescu interjectiuni.

Se se incépa indata la exercitii numeróse dupa procedele cunoscute, prin care copii se se capacíteze si despre felurile interjectiuniloru. —*)

Varietati.

Epitafiu.

La inmormntarea D. Parochu din Teiusiu
GEORGIU DOBO de **RUSCA.**

Hic me optime pater fessum deseris.

Aci me lasi parinte! in grele suferintie,
Aci-ti lasi remasit'a -- s'o plangu neincetatu,
Acum te duci prea bune! prea bland'a mea fiintia!
Aci-ti lasi corpulu rece, de lacrame udatu.

Si unde asia de iute grabesci?! in care parte?
Se vinu si io cu tine — cu tin'vreu se traiescu;
Dar' spunemi! nu te duce! . . . dór'astai a mea sórte
Se plangu pre a tale bracia, ce nu me mai simtiescu.

Mai stâi de-mi spune odata! au dóra nui potintia?!
Acolo deinpreuna cu tin' se emigrezu?
Si cine-mi e obstaculu? dór' sant'a prevedintia?!
Concedemi Dieitate!! caci io te onorezu —

Ascéptame parinte! Solatiulu mieu din lume,
Privesceme 'ncodata, au dóra me contemnezi?
Te rogu, si spunemi unde?! se afla aceea regiune
Und' tragi asia de iute — und' vei se vegetezi?

Provocu, dar' n'audu vócea! ce multu a mea viétia
Mio fece fericita; acum a incetatu!
In linami mangaere — acum apuni in cétia
Me lasi orfanu in lume — si cum deam meritatu?!!

Mai stâi fiintia santa! numi simti lacramiór'a
Ce ud'atale bracia? séu vrei se me muncescu?

*) Partea sintactica a gramaticii o vomu elaborá-o totu in modulu acésta mai tardiu.

Intrebu, dar' nim' m' aude — venitau dóra ór'a
Cemi dice fara mila, selu lasu, selu parasescu.

Ajunsi si eu momentulu, fatalulu actu din lume,
Se vediu fi — cu lacrami, parintii-si parasindu,
Tienendu de suvenire singuru doiosulu nume
Sei vediu singuri in lume — la crucea lor gemandu.

Deacuma voin fi singuru — dar' vai deamea viatia.
Mai siedi inca dorite! au dóra teai uritu?
Solatiulu betranetii trantitu pre atale bracia
Nulu vedi fara de razimu la cruceti adancitu?

Nu vedi, n'audi nemica? atunci candu lun'apune,
Candu spiritele tóte incetu a mai amblá —
Cum miser'a fiintia cu lacrami prin columne
Nu'ncéta in mediu de nópte parintele asi chiamá! —

Aici pre atatea unde portatu, dusu prin furtune,
Mi-pierdu hei! bunulu Tata-solatiulu celu linu! . . .
Desiertu scosu prin necazuri — aci me lasi prea bune!
Helenu numi profetise de greulu estu suspinu! . . .

Acést'a-mi e amarulu, amar'a mea viatia!
Acéstai cent'a dura la catu am suferitu!!
Se nu am mangaere — repusu pre atale bracia,
Se nu dîcu si io 'n lume — „acum sum fericitu.“ —

Destulu! me lasi acum! . . . tardiu e acum in nópte! . . .
Audiu spiritulu mortii sburandu pre alu teu momentu —
Mi frica! fugu in laturi!! audiu tristele siópte!
M'alunga de pe braci-ti! hei! tristu evenimentu! . . .

Iertatime fantasme! Tu santa prevedintia! . . .
Se dau o sarutare la crucea ceam udatu,
Se punu o inscriptiune prea nobilei fiintia,
Se scie venitoriulu cá cene-i mormntatu —

„Aci e „pietatea,“ dein ceriu descinsa 'n lume
„Aci ajunsu de sórte unu dreptu e 'n mormntatu —
„Aci e „cuveninti'a“ ce jace sub ruine!!
„Aci unu Simulacru, de lume adóratu —

„Aci-si afla repansu, unu dreptu preutu d'in lume
„Aci-i — **GEORGIU DOBO** — parintele-mi inbitu;
„Tu recea mea columna, conservai alui nume!
„Si di posteritatea „acést'a-i fericitu.“ —

Cu anima ranita — muncitu de suferintia
Te lasu acum prea bune! dar vai eu sum orfanu!!
Adio bune parinte!! tu bland'a mea fiintia! . . . —
Te lasu! . . . apuseru tóte, sub latulu oceanu —

Adio inca odata! se fugu nui cu potintia —
Nu potiu se naezu singuru pre tristulu mieu abisu —
Te lasu! dar' n'am ce face!! Ci santa prevedintia!
Dá bunului Parente repansu in Elisu!!

Ignatiu Dobo,
studinte.